

5. NÁRODNOST A MATEŘSKÝ JAZYK

Struktura obyvatel podle národnosti se v průběhu posledních 50 let výrazně nezměnila. Převažující podíl tvoří obyvatelé, kteří se hlásí k unitární české národnosti. Obyvatelstvo národnostních menšin oscilovalo kolem 5 – 6 % z celkového počtu obyvatel České republiky s převažujícím podílem obyvatel slovenské národnosti. Avšak rozložení dříve jednotné české národnosti na českou, moravskou a slezskou, ke kterému došlo v roce 1991, spolu s menším vlivem některých dalších faktorů způsobilo, že podíl obyvatel hlásících se k české národnosti poklesl.

Vývoj národnostního složení obyvatelstva v letech 1921 - 2001 (v %)

Národnost	Sčítání lidu v letech							
	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
česká ¹⁾	67,5	68,4	93,8	94,3	94,5	94,6	81,2	90,4
moravská	-	-	-	-	-	-	13,2	3,7
slezská	-	-	-	-	-	-	0,4	0,1
slovenská	0,2	0,4	2,9	2,9	3,3	3,5	3,1	1,9
polská	1,0	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5
německá	30,6	29,5	1,8	1,4	0,8	0,6	0,5	0,4
maďarská	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
ostatní a nezjištěno	0,6	0,7	0,5	0,5	0,6	0,5	0,8	2,9
Obyvatelé celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹⁾ Rok 1921 - 1980 národnost česká, vč. moravské a slezské

Národnostní struktura obyvatel je dána především historickým osídlením obyvatelstva na území České republiky. Z dalších vlivů mají větší či menší význam důsledky rozdílné reprodukce obyvatelstva podle národnosti, které se pak promítají do věkového složení, dále vývoj úmrtnosti, migrace, procesy asimilační, překlánění (změna deklarace národnosti), ale i změny společenské, politické aj., jejichž příkladem je především poválečný odsun Němců.

5.1 Struktura obyvatel České republiky podle národnosti v roce 2001

Dominantní postavení národnosti české zůstává zachováno. Výsledky roku 2001 prokazují, že deklarace národnosti moravské či slezské byla v roce 1991 do určité míry uměle vyvolána medializací moravské národnostní problematiky. Ve srovnání s rokem 1991 se při sčítání 2001 téměř milion osob přihlásil opět k národnosti české.

Úhrnné zastoupení osob s národností českou, moravskou a slezskou na počtu obyvatel v České republice mírně oslabilo. Příčinou je jednak zahrnutí cizinců s dlouhodobým pobytem do celkového počtu obyvatel, jednak určitá míra překlánění, tj. přihlášení se k jiné národnosti. Určitý vliv může mít i výrazně vyšší podíl osob s nezjištěnou národností (0,2 % v roce 1991 a 1,7 % z počtu obyvatel ČR v roce 2001). Přesto stále platí, že Česká republika je státem národnostně výrazně homogenním.

V roce 2001 kromě 391 tisíc občanů, kteří se přihlásili k národnosti moravské a slezské, pouze 416 tisíc osob uvedlo jinou národnost než českou a u 173 tisíc obyvatel nebyla národnost zjištěna.

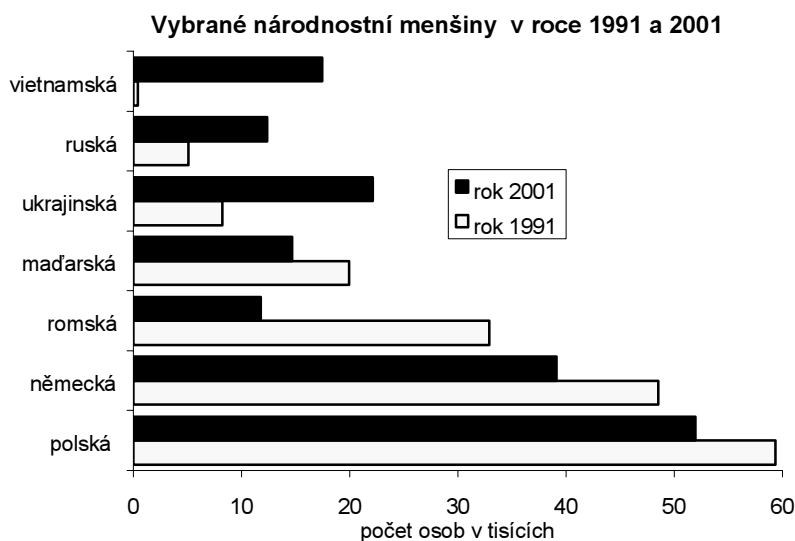
Z ostatních národností v České republice nadále zůstává **nejpočetnější slovenská národnostní menšina**, a to i přesto, že se proti roku 1991 počet osob hlásících se ke slovenské národnosti podstatně snížil (pokles o 120 tisíc). Hlavní příčinou byl rozpad federace a jeho důsledky.

Obyvatelé České republiky podle národnosti v roce 1991 a 2001

Národnost	1991		2001				
	abs.	v %	abs.	v %	podíl žen v % ¹⁾	osoby s dlouhodobým pobytem	
						abs.	v % ¹⁾
česká	8 363 768	81,2	9 249 777	90,4	51,6	1 296	0,0
moravská	1 362 313	13,2	380 474	3,7	46,5	96	0,0
slezská	44 446	0,4	10 878	0,1	39,5	1	0,0
slovenská	314 877	3,1	193 190	1,9	51,0	10 967	5,7
polská	59 383	0,6	51 968	0,5	58,5	3 366	6,5
německá	48 556	0,5	39 106	0,4	53,0	1 377	3,5
romská	32 903	0,3	11 746	0,1	47,7	59	0,5
maďarská	19 932	0,2	14 672	0,1	47,4	827	5,6
ukrajinská	8 220	0,1	22 112	0,2	55,0	11 876	53,7
ruská	5 062	0,1	12 369	0,1	62,5	6 322	51,1
rusínská	1 926	0,0	1 106	0,0	52,2	55	5,0
bulharská	3 487	0,0	4 363	0,0	37,9	1 384	31,7
rumunská	1 034	0,0	1 238	0,0	46,1	333	26,9
řecká	3 379	0,0	3 219	0,0	48,1	319	9,9
vietnamská	421	0,0	17 462	0,2	38,3	11 671	66,8
jiná národnost	10 491	0,0	30 575	0,3	37,8	14 209	46,5
dvojjí národnost	.	.	12 978	0,1	45,4	421	3,2
nezjištěno	22 017	0,2	172 827	1,7	47,7	5 075	2,9
Obyvatelé celkem	10 302 215	100,0	10 230 060	100,0	51,3	69 654	0,7

¹⁾ % z celkového počtu osob jednotlivých národností

S výjimkou slovenské národnostní menšiny všechny další měly zastoupení na celkovém počtu obyvatel České republiky hluboko pod hranicí jednoho procenta. Z nich nejpočetnější je národnostní menšina polská a německá. I u těchto národnostních menšin došlo oproti roku 1991 k relativně výraznému poklesu.

Polská menšina zůstává druhou nejpočetnější v ČR, i když se proti roku 1991 počet Poláků snížil téměř o 7,5 tisíce. Podíl na celkovém počtu obyvatel poklesl na pouhých 0,5 %. Pouze v některých oblastech s pracovními příležitostmi (např. v okrese Mladá Boleslav) byl počet Poláků vyšší, a to díky zahrnutí osob s dlouhodobým pobytem do počtu obyvatel. Pokles absolutních počtů jde naopak na vrub obyvatel polské národnosti s trvalým pobytem, kteří žijí dlouhodobě na území ČR.

Německá národnostní menšina je třetí nejpočetnější národnostní menšinou v České republice. Počet osob s německou národností se trvale snižuje, zejména v důsledku jejich nepříznivé věkové struktury, ale zřejmě i asimilace mladších věkových ročníků. Za posledních 10 let mezi dvěma sčítáními poklesl počet osob s německou národností o 9,5 tisíc osob, tj. téměř o pětinu. Z celkového počtu obyvatel České republiky tvoří osoby s německou národností již jen čtyři desetiny procenta.

K **romské** národnosti se na základě vlastního vyjádření přihlásilo při sčítání 2001 necelých 12 tisíc osob¹, tj. pouze 0,1 % všech obyvatel. Ve srovnání s rokem 1991 je to počet téměř trojnásobně nižší. Uvedený údaj je odbornou veřejností považován za podhodnocený, sčítání lidu však považuje svobodnou deklaraci občana v této otázce za jednoznačné vyjádření. Výrazně vyšší počet osob uvedl romský mateřský jazyk, ke kterému se přihlásilo zhruba třikrát více obyvatel (vč. kombinace s českým mateřským jazykem 36 tisíc).

Z početně významnějších národnostních menšin, u kterých došlo v období 1991 – 2001 k relativně nejvyššímu zvýšení jejich počtu, jde zejména o národnost vietnamskou, ukrajinskou a ruskou.

Osoby s dvojitou národností

Více než jednu národnost zapsalo do sčítacího tiskopisu pouhých 13 tisíc osob. Z nich většina (více než 60 %) uvedla kombinaci české a některé další národnosti.

Osoby s dvojitou národností k 1. 3. 2001

Národnost	Počet osob s dvojitou národností	% z počtu osob s dvojitou národností	% z celkového počtu obyvatel ČR
česká a romská	698	5,4	0,01
česká a slovenská	2 783	21,4	0,03
česká a jiná	4 656	35,9	0,05
slovenská a romská	77	0,6	0,00
moravská a slovenská	74	0,6	0,00
moravská a romská	9	0,1	0,00
moravská a jiná	2 412	18,6	0,02
jiné kombinace	2 269	17,5	0,02
Celkem	12 978	100,0	0,13

5.2 Národnostní struktura obyvatel podle území

Národnostní struktura obyvatel z pohledu územního rozmístění národnostních menšin má především tradiční historicky vzniklou podobu. Určitý vliv však mají některé další faktory. Národnosti, ve kterých je významnější zastoupení cizinců s dlouhodobým pobytem (vietnamská, ukrajinská, ruská), jsou čteněji zastoupeny ve větších městech, resp. v aglomeracích, kde jsou soustředěny pracovní příležitosti.

Česká národnost je zcela převažující ve všech okresech republiky. Nejvyšší podíly samostatné národnosti české (více než 97 %) byly v roce 2001 v okresech Chrudim, Pelhřimov a Havlíčkův Brod, nejnižší (75 %) v okrese Brno-venkov.

¹ Hrubý odhad velikosti romské menšiny, publikovaný ve Zprávě o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2001, zpracované Radou vlády pro národnostní menšiny, se pohybuje mezi 150 - 300 tisíci osob.

Moravská národnost: 98 % všech občanů hlásících se k této národnosti ji deklarovalo na historickém území Moravy. V ostatních krajích republiky je podíl osob s moravskou národností zcela zanedbatelný. Z hlediska jednotlivých okresů byly nejvyšší podíly (pětina obyvatel okresu) v okresech Brno-venkov a Blansko. Mezi 15 a 19 % se pohyboval podíl osob s moravskou národností v okresech Brno-město, Vyškov, Uherské Hradiště, Břeclav, Hodonín.

Národnost slezská: Nejsilněji jsou Slezané zastoupeni v okresech Opava, Karviná a Frýdek-Místek. V národnostní struktuře dalších okresů je slezská národnost zastoupena minimálně.

Národnost slovenská: Vlivem nejrůznějších faktorů se počty osob se slovenskou národností výraznějším způsobem nekoncentrovaly v určité oblasti. Naprostá většina okresů republiky má zastoupení slovenské národnosti na počtu obyvatel okresu mezi 1 - 2 %. Nejvyšší počet Slováků žije ve velkých městech – v Praze, Ostravě, Brně, Karviné a Havířově. Okresy s nejvyšším podílem Slováků jsou Karviná a Sokolov s vyšším než 5% podílem na celkovém počtu obyvatel okresu.

Národnost polská: Polská národnostní menšina je územně nejkompaktnější. Většina osob hlásících se k polské národnosti žije na území Těšínského Slezska. Více než 70 % z celkového počtu Poláků žije ve dvou okresech - Karviná a Frýdek-Místek.

Národnost německá: V regionálním rozmístění německé národnostní menšiny dominují příhraniční okresy v Karlovarském a Ústeckém kraji. K nim se řadí Opava, Praha a některé okresy Libereckého a Královéhradeckého kraje. Nejvyšší podíl Němců byl zjištěn v okrese Sokolov (4,5 %). Přes významný celkový úbytek v rámci republiky, se v některých okresech absolutní počty osob s německou národností zvýšily, avšak významněji pouze v okrese Opava díky specifické otázce Hlučínska a dále v Praze. V Praze byl v roce 2001 nejvyšší absolutní počet osob s německou národností, z nich však téměř 30 % tvořili cizinci s dlouhodobým pobytem.

Národnost romská: V počtech osob s romskou národností nebyly zjištěny výraznější regionální rozdíly. V absolutním vyjádření nejvyšší počty osob s romskou národností byly v roce 2001 sečteny v Ostravě a v Praze. Podíl osob s romskou národností na počtu obyvatel přesáhl pouze ve dvou okresech půl procenta (Jeseník, Sokolov); v polovině okresů byl naopak menší než 0,1 %.

Národnostní struktura obyvatel v krajích České republiky k 1. 3. 2001 (v %)

Kraj	Národnost									
	česká	moravská	slovenská	polská	německá	romská	maďarská	ukrajinská	ruská	vietnamská
	% z celkového počtu obyvatel kraje									
Hl. m. Praha	93,1	0,2	1,6	0,1	0,2	0,1	0,1	0,4	0,5	0,2
Středočeský	95,7	0,1	1,4	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,1	0,1
Jihočeský	95,2	0,2	1,4	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Plzeňský	95,2	0,2	1,4	0,1	0,4	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3
Karlovarský	87,4	0,1	4,6	0,1	2,9	0,2	0,5	0,4	0,2	1,0
Ústecký	92,1	0,1	2,7	0,2	1,2	0,2	0,3	0,3	0,1	0,4
Liberecký	93,4	0,1	2,0	0,4	0,9	0,1	0,2	0,3	0,1	0,2
Královéhradecký	95,1	0,1	1,5	0,3	0,5	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Pardubický	96,2	0,6	1,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1
Vysočina	91,7	5,0	0,7	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1
Jihomoravský	78,1	17,6	1,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Olomoucký	87,8	7,7	1,8	0,1	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Zlínský	85,4	10,9	1,3	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Moravskoslezský	87,2	2,3	3,4	3,1	0,3	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1
ČR celkem	90,4	3,7	1,9	0,5	0,4	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2

5.3 Národnostní struktura obyvatel podle věku

Ve věkové struktuře obyvatel České republiky se dlouhodobě zvyšují podíly starších osob a naopak podíl dětí se snižuje. Shodný, avšak poměrně diferencovaný vývoj probíhá i u nejpočetnějších národnostních menšin. Odlišné tendence vývoje jsou zřejmé u národností s vyšším podílem dlouhodobě pobývajících cizinců (ruská, ukrajinská, vietnamská).

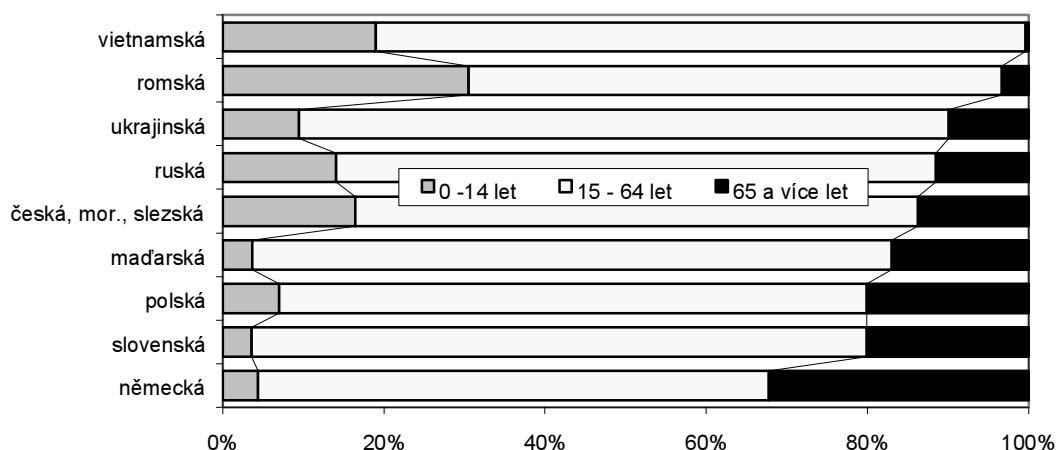
Věková struktura vybraných národnostních skupin v roce 1991 a 2001

Národnost	1991				2001			
	v %			index stáří ¹⁾	v %			index stáří ¹⁾
	0-14 let	15-64	65 a více let		0-14 let	15-64	65 a více let	
česká	21,6	65,7	12,7	58,8	16,6	69,7	13,7	82,5
moravská	21,6	66,6	11,8	54,8	14,6	72,8	12,5	85,6
slezská	20,3	67,2	12,5	61,5	12,4	73,9	13,7	110,2
slovenská	8,6	80,0	11,4	132,2	3,6	76,3	20,1	558,6
polská	10,3	71,1	18,6	180,7	7,0	72,9	20,1	289,2
německá	5,3	66,4	28,3	533,6	4,4	63,4	32,2	739,3
romská	37,7	60,6	1,8	4,7	30,5	66,2	3,3	10,8
maďarská	8,4	82,8	8,8	104,3	3,7	79,3	17,0	459,9
ukrajinská	4,2	58,4	37,4	879,7	9,5	80,5	9,9	104,2
ruská	6,3	66,0	27,7	435,8	14,1	74,4	11,5	81,4
vietnamská	3,1	96,0	0,9	30,8	19,0	80,6	0,4	2,1

¹⁾ počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0 - 14 let

- Nejmladšími (měřeno indexem stáří) jsou obyvatelé národnosti romské a vietnamské.
- Romská národnost má dlouhodobě příznivou věkovou strukturu díky vysokým hodnotám realizované plodnosti žen této národnosti. Více jak pětina romských žen má pět a více dětí (v úhrnu České republiky je takových žen jen zhruba jedno procento).
- Věková struktura vietnamské národnosti je jednoznačně ovlivněna vysokým podílem osob s dlouhodobým pobytem - jedná se z více než 80 % o osoby v produktivním věku. Ve věku 65 a více let bylo sečteno zanedbatelných 68 osob vietnamské národnosti.
- Nejstaršími jsou obyvatelé, kteří deklarovali národnost německou, maďarskou a slovenskou.

Věková struktura vybraných národnostních skupin k 1. 3. 2001

5.4 Národnostní struktura obyvatel podle náboženského vyznání

Struktura obyvatel podle náboženského je mezi jednotlivými národnostmi poměrně diferencovaná. Významnější rozdíly jsou i mezi majoritními národnostmi - českou, moravskou a slezskou. Rozdíly souvisí mimo jiné s územním rozmístěním - moravská národnost byla deklarována především na území moravských regionů, kde je míra religiozity výrazně vyšší než v českých krajích.

Obyvatelé podle náboženského vyznání a národnosti k 1. 3. 2001

Národnost	Věřící	Osoby bez vyznání	Nezjištěno	Církev římskokatolická v % ²⁾
Obyvatelé ČR celkem				
absolutně	3 288 088	6 039 991	901 981	2 740 780
v %	32,1	59,0	8,8	83,4
z toho národnost v % ¹⁾				
česká	30,9	61,2	7,9	84,0
moravská	47,6	45,5	6,9	89,8
slezská	59,5	35,7	4,8	79,8
slovenská	53,9	38,7	7,4	82,4
polská	79,1	16,8	4,1	68,3
německá	56,2	37,9	5,9	86,9
romská	52,6	38,5	8,9	82,2
maďarská	51,2	41,2	7,6	79,0
ukrajinská	51,1	36,0	12,9	21,2
ruská	38,3	50,9	10,8	6,4
vietnamská	6,2	74,3	19,4	9,5

¹⁾ podíl z úhrnu osob příslušné národnosti

²⁾ podíl z úhrnu věřících osob příslušné národnosti

Nejvyšší podíl věřících byl jednoznačně a tradičně zaznamenán u národnosti polské (více než tři čtvrtiny osob s touto národností deklarovaly svůj vztah k víře nebo náboženství). Naopak převaha osob, které uvedly, že jsou bez vyznání, byla především u národností vietnamské, české a ruské, z málo početných národnostních menšin u národností řecké a bulharské.

U většiny národností na území České republiky (české, moravské, slezské, slovenské, německé, romské, maďarské) dominuje mezi věřícími Církev římskokatolická.

Pravoslavná církev je nejčetněji zastoupena mezi věřícími ruské, ukrajinské, bulharské a řecké národnosti.

U národnosti rusínské je významnou měrou zastoupena také Církev řeckokatolická. Z ostatních církví a náboženských společností již jen Slezská církev evangelická a.v. dosahuje významnější hodnoty (10 %), a to u národnosti polské. Všechny další církve a náboženské společnosti mají pouze malá zastoupení - od desetin procenta do zhruba 4 % z počtu věřících jednotlivých národností.

5.5 Národnostní struktura obyvatel podle vzdělání

Úroveň vzdělanostní struktury všech národnostních skupin se trvale zvyšuje. Poklesl podíl osob se základním vzděláním a v řadě případů i podíl vyučených osob a zvýšily se podíly osob se vzděláním odborným, bez maturity i s maturitou, i podíly vysokoškolsky vzdělaných.

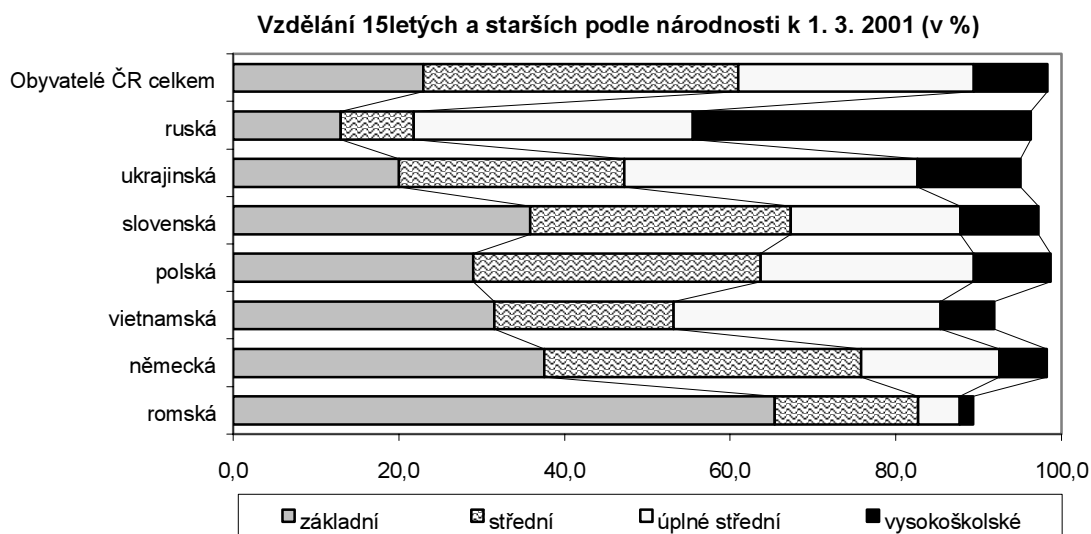
- Nejnižší úroveň vzdělanosti (měřeno dosaženým školním vzděláním) má národnostní menšina romská. Pouze 6,6 % osob s touto národností má úplné střední, vyšší nebo vysokoškolské vzdělání, naopak téměř desetina Romů je bez vzdělání.
- Relativně nepříznivou vzdělanostní strukturu má rovněž národnost německá a maďarská. Zde je hlavní příčinou věková struktura těchto národností - nízký počet mladých lidí, kteří sice dosahují vyššího vzdělání než generace jejich rodičů a prarodičů, vzhledem k malému počtu nemohou ale zvrátit výrazným způsobem strukturu celé národnostní skupiny.

Složení obyvatel 15 letých a starších podle národnosti a nejvyššího dokončeného vzdělání v roce 1991 a 2001 (v %)

Národnost	% osob podle vzdělání ¹⁾							
	základní		střední		úplné střední		vysokoškolské	
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Obyvatelé celkem	33,1	23,0	35,4	38,0	22,9	28,4	7,2	8,9
z toho národnost:								
česká	32,0	22,7	35,9	38,5	23,5	28,8	7,3	8,8
moravská	32,4	21,6	36,3	39,8	23,4	29,0	7,2	9,2
slezská	33,5	19,4	36,0	37,3	23,1	30,7	6,6	11,8
slovenská	51,0	35,9	26,9	31,4	13,6	20,5	5,8	9,4
polská	41,8	29,0	29,5	34,7	20,6	25,7	6,3	9,3
německá	54,6	37,6	29,5	38,2	11,5	16,7	2,5	5,7
romská	78,4	65,4	10,0	17,3	0,9	5,0	0,3	1,6
maďarská	58,3	41,8	24,7	31,3	10,2	16,2	4,4	7,9
ukrajinská	48,8	20,0	20,3	27,2	18,8	35,4	9,0	12,4
ruská	30,5	13,0	15,4	8,8	24,4	33,7	26,9	40,8
vietnamská	29,2	31,5	33,3	21,7	22,1	32,2	7,1	6,5

¹⁾ *Základní vzdělání* vč. neukončeného (do neukončeného vzdělání jsou zařazeny osoby, které dokončily pouze 1. stupeň základní školy nebo dřívější obecnou či národní školu a osoby, které absolvovaly jen pomocnou školu); *střední vzdělání*: vyučení bez maturity, střední odborné školy bez maturity; *úplné střední vzdělání*: učební obory s maturitou, úplné střední všeobecné a odborné s maturitou, nástavbové studium, vyšší odborné vzdělání.

- Významně nadprůměrnou úroveň (s převahou vyšších stupňů vzdělání) mají národnosti ruská a ukrajinská. U ruské národnosti tři čtvrtiny osob mají úplné střední, vyšší nebo vysokoškolské vzdělání, u národnosti ukrajinské téměř polovina osob s touto národností. Tuto vzdělanostní úroveň ovlivnily především počty osob s dlouhodobým pobytem zmíněných národností.
- Zcela výjimečný je podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel národnosti ruské (více než 40 % Rusů jsou vysokoškoláci).

5.6 Národnostní struktura obyvatel podle ekonomické aktivity

Úroveň ekonomické aktivity obyvatel je z pohledu jednotlivých národnostních skupin poměrně výrazně diferencovaná v závislosti zejména na věkové a vzdělanostní struktuře i územně rozdílným rozsahem pracovních příležitostí.

Relativní ukazatele zaměstnanosti k 1. 3. 2001 (v %)

Národnost	Míra ekonomické aktivity ¹⁾	% z ekonomicky aktivních	
		zaměstnaní	nezaměstnaní
česká	61,7	90,9	9,1
moravská	62,5	91,2	8,8
slezská	61,7	89,3	10,7
slovenská	56,2	85,8	14,2
polská	57,2	90,0	10,0
německá	44,1	90,9	9,1
romská	65,7	42,7	57,3
maďarská	55,8	82,1	17,9
ukrajinská	74,0	92,5	7,5
ruská	64,8	89,7	10,3
vietnamská	87,5	98,1	1,9

¹⁾ Míra ekonomické aktivity = podíl ekonomicky aktivních na počtu osob ve věku 15 a více let

Nejvyšší **podíl zaměstnaných osob** měly národnosti vietnamská a ukrajinská, tj. národnosti s příznivou věkovou strukturou a vysokým podílem osob s dlouhodobým pobytem. Z každých 100 osob národnosti vietnamské pracovalo 70, u ukrajinské národnosti 62 osob. Všechny další národnosti znamenaly podíl zaměstnaných osob nižší než 50 %.

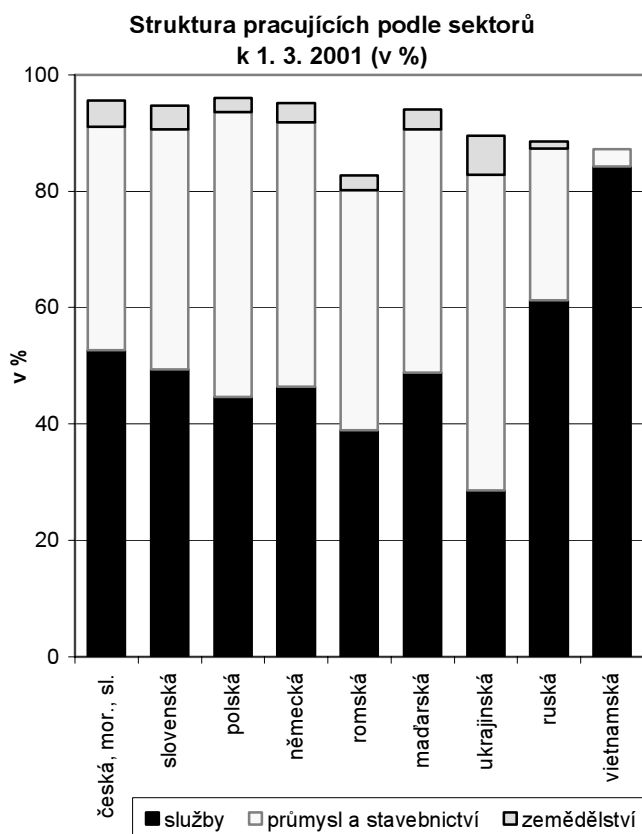
Zcela nejnižší byl podíl zaměstnaných osob u národnosti romské; pouze pětina z nich uvedla, že patří mezi pracující osoby. Druhý nejnižší podíl pracujících měla národnost německá (38 %), u níž je příčinou jednoznačně věková struktura obyvatel.

Míra nezaměstnanosti byla extrémně vysoká u národnosti romské (z každých 100 osob ekonomicky aktivních bylo 57 nezaměstnaných) a téměř dvojnásobná proti celostátnímu průměru byla u národnosti maďarské. Naopak minimální míru nezaměstnanosti (necelá 2 %) měla národnost vietnamská.

Nadpoloviční **podíly ekonomicky neaktivních osob** byly zjištěny pouze u národnosti německé a romské. Skladba ekonomicky neaktivních osob těchto dvou národností byla ale odlišná. U německé národnosti většinu všech ekonomicky neaktivních tvořili nepracující důchodci (85 %), u romské národnostní menšiny byla nepracujících důchodců pouze pětina, 42 % bylo žáků, studentů a učňů a téměř 30 % tvořili ostatní ekonomicky neaktivní.

Relativně výrazné diference jsou i ve struktuře pracujících podle jednotlivých sektorů a odvětví ekonomické činnosti. Zejména pak národnostní menšiny s významným zastoupením cizinců s dlouhodobými pobyty mají do značné míry atypickou strukturu pracujících.

V odvětví **průmyslu** pracuje celostátně 30 % zaměstnaných osob, avšak u národnosti polské 44 % (vliv územní koncentrace osob s polskou národností v průmyslové oblasti severní Moravy), naopak u národnosti ruské jen 21 % a u vietnamské pouze necelá 3 %.

Druhou nejpočetněji zastoupenou skupinou odvětví je **obchod**, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží, kde bylo zaměstnáno kolem 10 % pracujících osob (u ruské národnosti ale 20 % a u vietnamské národnosti dokonce přes 80 % pracujících).

Z hlediska počtu pracujících je třetím největším odvětvím v České republice **stavebnictví**, které zaměstnává téměř 9 % všech pracujících. I v tomto odvětví jsou relativně významné diference mezi jednotlivými národnostmi. Nejvyšší podíl osob pracujících ve stavebnictví je u národnosti ukrajinské a romské (pohybuje se kolem 20 %) a naopak u národnosti vietnamské je zcela zanedbatelný.

5.7 Národnostní struktura podle druhu pobytu a státního občanství

Sčítáním 2001 byl poprvé zjišťován kromě pobytu trvalého i pobyt dlouhodobý, tj. cizinci, kteří pobývali v rozhodný okamžik sčítání na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu (více než 90 dnů). Tito cizinci s dlouhodobým pobytem byli zahrnuti do celkového počtu obyvatel ČR, což se odrazilo i v národnostním složení obyvatelstva. Většinou se jedná o osoby s povolením k zaměstnání nebo osoby, které provozují pracovní činnost na základě živnostenského oprávnění a registrace v obchodním rejstříku.

Obyvatelé České republiky podle druhu pobytu a vybraných národností k 1. 3. 2001

Druh pobytu	Obyvatelé celkem	z toho národnost				
		slovenská	poľská	ukrajinská	vietnamská	ruská
Obyvatelé celkem	10 230 060	193 190	51 968	22 112	17 462	12 369
z toho dlouhodobý pobyt:						
absolutně	69 654	10 967	3 366	11 876	11 671	6 322
v %	0,7	5,7	6,5	53,7	66,8	51,1

K 1. 3. 2001 bylo sečteno na území České republiky zhruba 70 tisíc cizinců s dlouhodobým pobytem. Téměř polovina z tohoto počtu připadla na tři národnosti - slovenskou, ukrajinskou a vietnamskou. Významnější zastoupení měla ještě národnost ruská.

Vztah národnosti a státního občanství je u některých národnostních skupin do značné míry rozdílný:

- U národností vietnamské, ukrajinské a ruské, kde je více než polovina osob s dlouhodobým pobytem, převažuje státní občanství mateřské země. Státní občanství ČR má v případě ukrajinské a ruské národnosti téměř čtvrtina osob a v případě vietnamské národnosti jen necelá 4 % osob.
- Naopak u národností slovenské, polské a německé, kde je převaha trvale bydlících osob, tvoří občanství České republiky většinu (75 % u polské, 86 % u slovenské a 90 % u německé národnosti).
- Zastoupení dvojího občanství je nejvýznamnější u slovenské národnosti (3,6 % osob se slovenskou národností uvedlo státní občanství ČR a SR).

5.8 Struktura obyvatel České republiky podle mateřského jazyka

Z přirozené vazby mezi národností a mateřským jazykem, která však není absolutní, vyplývá i pořadí nejčastěji uváděných mateřských jazyků. Kromě mateřského jazyka českého, zaujímá nejvyšší podíl mateřský jazyk slovenský, následovaný polštinou a němčinou.

Obyvatelé podle mateřského jazyka v roce 1991 a 2001

Mateřský jazyk	1991		2001	
	abs.	v %	abs.	v %
Obyvatelé celkem	10 302 215	100,0	10 230 060	100,0
z toho mateřský jazyk				
český	9 871 518	95,8	9 707 397	94,9
slovenský	239 355	2,3	208 723	2,0
polský	52 362	0,5	50 738	0,5
německý	40 907	0,4	41 328	0,4
romský	24 294	0,2	23 211	0,2
ruský	.	.	18 746	0,2
anglický	.	.	3 791	0,0

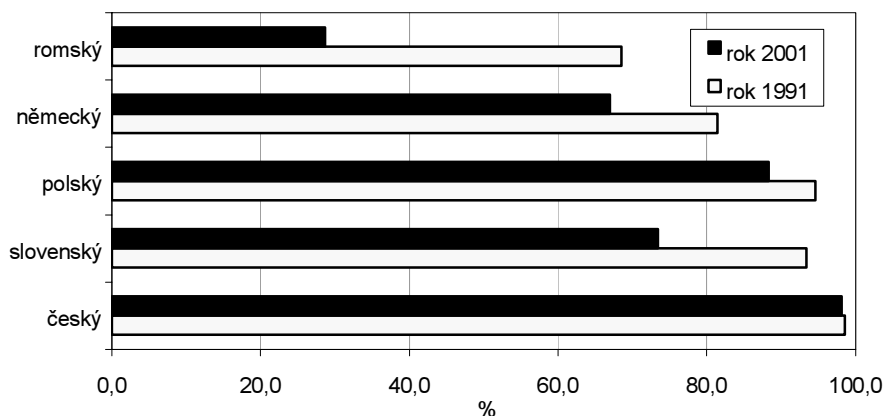
Vzájemná vazba mezi národností a mateřským jazykem: Z porovnání národnosti a mateřského jazyka je zřejmé, že kromě osob s polskou národností byly u všech ostatních počty osob podle mateřského jazyka vyšší než podle uvedené národnosti.

Shoda národnosti a mateřského jazyka v letech 1991 a 2001

Národnost	1991			2001		
	celkem	z toho shoda s mateřským jazykem		celkem	z toho shoda s mateřským jazykem	
		abs.	%		abs.	%
česká, moravská, slezská	9 770 527	9 732 579	99,6	9 641 129	9 525 265	98,8
slovenská	314 877	223 462	71,0	193 190	153 284	79,3
německá	48 556	33 315	68,6	39 106	27 682	70,8
polská	59 383	49 535	83,4	51 968	44 825	86,3
romská	32 903	16 630	50,5	11 746	6 672	56,8

Nejvýznamnější rozdíly jsou u romského etnika. Více než dvě třetiny osob, které uvedly při sčítání mateřský jazyk romský, se současně přihlásilo k jiné než romské národnosti. Při hodnocení tohoto rozdílu je však třeba vzít v úvahu relativně velmi nízký počet osob, které se přihlásily při sčítání k romské národnosti.

Shoda mateřského jazyka a národnosti v roce 1991 a 2001 (v %)

Dvojí mateřský jazyk

I když sčítání 2001 nepředpokládalo zjišťování více mateřských jazyků, téměř 50 tisíc osob uvedlo dvojí mateřský jazyk. Většina z nich uvedla kombinaci jazyka českého s jazykem jiným. Druhým jazykem byla nejčastěji slovenština, němčina a romština. Kromě toho 733 osob uvedlo jazyk „znakový“.

Osoby se dvěma mateřskými jazyky k 1. 3. 2001

Mateřský jazyk	Celkem		v tom národnost					
			česká		druhá ¹⁾		jiná	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
český a slovenský	14 109	28,6	8 116	57,5	4 621	32,8	1 372	9,7
český a romský	12 970	26,3	9 239	71,2	2 155	16,6	1 576	12,2
český a polský	2 552	5,2	1 418	55,6	941	36,9	193	7,5
český a německý	11 061	22,4	6 913	62,5	3 019	27,3	1 129	10,2
český a anglický	733	1,5	538	73,4	27	3,7	168	22,9
český a ruský	670	1,4	446	66,6	111	16,6	113	16,8
český a ostatní	4 074	8,2	2 233	54,8	1 241	30,5	600	14,7
jiné jazyky	3 240	6,6	x	x	x	x	x	x
Celkem	49 409	100,0	28 903	62,6	12 115	26,2	5 151	11,2

¹⁾ druhá národnost z uvedené kombinace jazyků

5.9 Národnostně smíšená manželství

Národnostně smíšená manželství tvořila v roce 2001 necelých 7 % z celkového počtu úplných rodin. Výrazně nejpočetnějšími zůstaly rodiny česko-slovenské, i když vlivem rozpadu federativního státu se i jejich počet významně snížil, ať už v důsledku skutečného odchodu celé rodiny do Slovenské republiky nebo změnou deklarace národnosti u jednoho z partnerů.

Úplné rodiny podle národnosti obou manželů (partnerů) k 1. 3. 2001

Národnost	1991		2001		Index 2001/1991
	v tis.	v %	v tis.	v %	
Úplné rodiny celkem	2 512,9	100,0	2 333,6	100,0	92,9
z toho národnostně smíšené kombinace národností ¹⁾	207,8	8,3	148,1	6,3	71,3
česká a slovenská	134,8	64,9	82,2	55,5	61,0
česká a polská	19,9	9,6	16,7	11,3	83,9
česká a německá	20,3	9,8	15,8	10,7	77,8
česká a maďarská	7,9	3,8	5,9	4,0	74,7
česká a ukrajinská	3,8	1,8	4,9	3,3	128,9
česká a romská	1,4	0,7	1,0	0,7	71,4
česká a ruská	.	.	2,2	1,5	x

¹⁾ "česká" vč. moravské a slezské

V návaznosti na změny celkové národnostní struktury obyvatelstva se měnila i struktura skupiny národnostně smíšených manželství. Kombinace tradičních národnostních menšin s národností českou snižovaly své počty, naopak v souvislosti s „pracovní migrací“ zvyšovaly své počty zejména rodiny česko-ukrajinské.